

► **Hlavní stránka**

ZOO report 3/06

[Ohrožené přírodní druhy zachovejme příštím generacím](#)

[Tři nové ptačí páry](#)

[Ve Vídni-Schönbrunnu sídlí nejstarší zoo na světě](#)

[Sovy v Zoo Brno \(2\)](#)

[Malé zamyšlení nad velkým vedrem](#)

[Horké novinky](#)

[Nový výběh paovců a dželad](#)

[Lední medvědi v novém](#)

[Zpět na ZOO report](#)

Fotografie v celém čísle:

Bc. Eduard Stuchlík

Ohrožené přírodní druhy zachovejme příštím generacím

Uplynulo již šest let od okamžiku, kdy lidstvo nastoupilo cestu novým tisíciletím. Bohužel zůstává smutnou skutečností, že stejně jako v těch pěti předchozích i v tomto roce na Zemi mizí nespočet zvířecích a rostlinných druhů. Je, ovšem, žalostné, že se jedná o ztráty nevratné, které přírodu naší planety jedno provždy už ochudí. Zastavení destrukce přírody, zachování její rozmanitosti při růstu lidské populace a souběžné udržení potřebné kvality života - proto v nejbližší budoucnosti musí náležet k těm nejdůležitějším úkolům lidstva.

V realizaci takových záměrů mají přirozeně nezastupitelné postavení zoologické zahrady. Již dávno nejsou pouze místem, které návštěvníkům alespoň na krátkou chvíli nabízí možnost pohlédnout do říše zvířat. Tato zařízení v současné době již hrají podstatnou roli v ochraně přírody: cíleným chovem zvířat se podílejí na záchraně ohrožených živočišných druhů a v této souvislosti se o nich stále častěji hovoří jako o "genových bankách" budoucnosti. Stejně tak

nezanedbatelný je jejich výrazně osvětový charakter a vliv na změnu preferencí ve prospěch zachování přírodního prostředí. Jsou tím pravým místem pro ekologické vzdělávání a osvětu. Ekologická výchova je dnes totiž stejně důležitá jako chov zvířat. Těší mně, že takové zařízení na vysoké úrovni má také moravská metropole. Zoologická zahrada města Brna, patřící mezi nejvýznamnější v České republice, chová ve své kolekci řadu druhů, které člověk ve volné přírodě již téměř vyhubil. Její nedílnou součástí je také výtečně pracující záchranné centrum CITES (Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy divoké flóry a fauny), které se stará o zvířata zabavená při nelegálních obchodech. CITES, jako součást programu Organizace spojených národů orientovaného na životní prostředí, je jedním z

nejdůležitějších kontrolních článků v procesu mezinárodního obchodu s produkty živé přírody. Brněnská zahrada také disponuje záchranou stanicí pro handicapované živočichy. Úplný výčet aktivit, kterými brněnská zoologická zahrada přispívá k záchraně ohrožených druhů pro budoucnost, by ovšem mnohonásobně převýšil prostor, který je dán této úvaze. Závěrem však musím konstatovat, že do nového tisíciletí Zoo Brno vstoupila jako řádný člen Světové organizace zoologických zahrad (WAZA) a osobně si přeji, aby její činnost ku prospěchu ohrožených přírodních druhů, ekologické osvěty a vědeckého výzkumu, se po zásluze odrážela ve stále větším počtu návštěvníků a neustále rostoucí mezinárodní prestiži.

Ing. Milan Venclík

1. náměstek hejtmána Jihomoravského kraje

Ing. Milan Venclík

se narodil v roce 1957 v Brně, kde dodnes žije. Absolvoval technologickou fakultu VUT v Brně a o několik let později také fakultu strojní. Poté pracoval jako technik, později jako ředitel a předseda představenstva firmy Prakom Brno, a. s. V letech 1998 až 2002 byl místostarostou městské části Brno-sever. V období od roku 2000 do 2004 pracoval jako člen Rady Jihomoravského kraje pro regionální rozvoj. V roce 2004 se stal prvním náměstkem hejtmána Jihomoravského kraje. Ve volných chvílích miluje procházky přírodou se svým psem, hraje rekreačně tenis a golf, rád poslouchá vážnou hudbu.

Tři nové ptáčičí páry

Chovatelům Zoo Brno se koncem května podařilo sestavit páry u tří druhů ptáků, které zahrada dosud chovala bez možnosti rozmnožování. Z nich nejvzácnější jsou kasuáři přilboví, nelétaví ptáci z nadřádu běžců, pocházející z Nové Guineje a z nejsevernější části Austrálie. V poslední době jsme chovali jednoho kasuára, který se narodil v roce 1999 v Zoo Praha a k nám se dostal v roce 2001 s

označením, že jde o samce. Poněkud překvapený chovatel našel jednoho dne ve výběhu kasuára typicky zeleně vybarvené velké vejce. Zjištění, že máme samici, bylo radostné, protože do páru se samec přece jen shání lépe. Vstříc nám vyšli kolegové z Ústí nad Labem, kteří měli také jen jednoho kasuára, a to samce, a byli ochotni nám jej předat. Tento kasuár se narodil v roce 1994 a pochází z Indonésie. Také on obdobně prošel změnou pohlaví - až do roku 2005 jej v Ústí považovali za samici. Zřejmě to s určováním pohlaví není u kasuárů přilbových až tak jednoduché, i když rozdíl mezi pohlavími existují - samice jsou větší, barevnější a mají větší přilbu. V rámci druhu však existuje značná variabilita. Nejvýraznějšími znaky kasuárů přilbových jsou laloky a přilba. Laloky se skládají z výrazně barevných kožních výrůstků, které visí po stranách krku a vynikají různými odstíny červené, modré, žluté a bílé barvy. Přilba na hlavě je lehký pórovitý kostěný výrůstek. Kasuáři žijí v deštném pralese, také obývají řídké lesy v savaně a druhotné porosty na svazích hor do nadmořské výšky 3000 m. O stavbu hnízda, vejce i mláďata se stará pouze samec, ve společnosti samice setrvává jen několik týdnů při páření - samice po snášce odchází za jiným samcem. Protože je samec zvyklý být po většinu roku sám, i v zajetí žijí páry většinou odděleně, zatím je tomu tak i v naší zoo. V době toku pár samozřejmě spojíme. Další

pár utvořili jeřábi mandžuští. Samici tohoto druhu jsme dostali jako dar moskevské zoo k 50. výročí otevření Zoo Brno. V

květnu jsme získali mladého samce z vídeňské zoo. Rok starý jeřáb měl ještě vzezření mláděte, byl částečně pokryt rezavým peřím. To mu již během dalších dvou měsíců částečně zbělalo, v dospělosti bude pták celý bílý - až na černé konce křídel, černý krk a červenou skvrnu na čele. Jeřáb mandžuský pochází z Koreje, mandžuské části Číny a Japonska. Žije na mokřadech. Je to nejkrásnější druh jeřába, často zobrazovaný v tradičním výtvarném umění Orientu. Třetí pár vznikl ve skupině nandu pampových, kteří patří stejně jako kasuáři mezi nelétavé ptáky z nadřádu běžců. Žijí v Jižní Americe. V kolekci Zoo Brno se tento druh vyskytuje od roku 1998. Donedávna jsme drželi dvě samice. Jedna z nich uhynula. Poté jsme dovezli pár ze Zoo Olomouc a nyní se tedy po jihoamerickém výběhu prochází samec se dvěma samicemi. Nandu pampové jsme odchovali již v minulosti a s největší pravděpodobností se dočkáme mláďat i nyní. Kéž bychom se jich dočkali i u obou výše zmíněných druhů, jejichž potomstvo se v zoo objevuje zdaleka ne tak často.

Bc. Eduard Stuchlík

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: *Nandu pampový*

Vpravo uprostřed: *Jeřábi mandžuští, vzadu samice, vpředu mladý samec*

Vlevo dole: *Samec kasuára přilbového*

Ve Vídni-Schönbrunnu sídlí nejstarší zoo na světě

Psal se rok 1752, když 21. července rakouský císař František Štěpán Lotrinský představil své choti císařovně Marii Terezii a několika urozeným eklektikům svou novou menažérii. Sestávala ze třinácti lichoběžníkových segmentů obklopujících centrální pavilon. Dvanáct z nich tvořily výběhy o ploše alespoň 1300 m², v každém stála ubikace pro zvířata. Třináctá část sloužila jako správní budova, a tou je dodnes. Centrální pavilon používal císař ke snídaním mezi zvířaty, ale i k důležitým jednáním. Dnes je v pavilonu restaurant, z jehož historického interiéru mohou návštěvníci pozorovat gepardy, žirafy,

zebrý a antilopy. Od dob císaře Františka Lotrinského uplynulo mnoho let plných změn. V současné době chová Zoo Schönbrunn na rozloze sedmnácti hektarů přibližně 5100 zvířat 480 druhů. Zejména od založení nové společnosti s ručením omezeným Schönbrunner Tiergarten, k němuž došlo v roce 1991, nastal velký pokrok v chovu zvířat: společnost postavila nové odpovídající výběhy pro opice, následoval výběh velkých koček a také se kompletně změnil chov slonů. V roce 1994 zahrada otevřela Tyrolský dvůr, ve kterém chová mizející plemena hospodářských zvířat. Chov ptáků zkvalitnilo odstranění malých klecí a jejich nahrazení prostornými voliériami. V roce 2002 přibyla expozice koal, následně vznikly nové výběhy pro serau malé, medvědy brylaté a lvy a vyrostl pavilon deštného pralesa. V roce 2003 Čína zapůjčila vídeňské zoo na deset let pár pand velkých k výzkumu a k chovu. Pandy nyní žijí v historické budově, která v roce 1996 přestala splňovat požadavky na chov slonů. Nejnovější expozicí je ohrada o rozloze 6000 m² pro pár nosorožců indických, přivezených letos z národního parku v Nepálu. V duchu citátu významného švýcarského zoologa Heiniho Hedigera, konstatujícího, že "zoo není

nikdy dokončena", plánujeme mnoho dalších novinek. Jednou z nich bude i prostorná expozice orangutanů v historicky prvním skleníku v Schönbrunnu, jež přispěje k dalšímu rozšíření zahrady. I když se nám daří uskutečňovat četné renovace a přístavby, v nichž

nacházejí prostor nové chovy ohrožených druhů, zoo v Schönbrunnu je nutno zachovat jako významnou památku barokní architektury. V roce 1997 se zahrada stala chráněnou památkou UNESCO a v současné době přiláká téměř dva miliony návštěvníků ročně. Není totiž jen fascinujícím rekreačním místem s moderními chovy nejrůznějších zvířat v kulísách historicky cenných staveb, ale podporuje také řadu ochranných projektů, provádí vysoce kvalifikovaný zoologický výzkum a naplňuje svoje výchovné a vzdělávací cíle. Za 254 let existence se Zoo

Schönbrunn dokázala vypracovat z císařského zvěřince nejen v turistickou atrakci a vyhledávané místo k rekreaci Vídeňanů, ale i ve významné národní centrum ochrany přírody. Ve jménu welfare a ochrany přírody budeme tak i nadále pokračovat v psaní dějin tradiční vídeňské instituce.

Dr. Helmut Pechlaner
ředitel Zoo Schönbrunn

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: *Pár osiřelých nosorožců indických z nepálského Národního parku Chitwan je nejnovějším přírůstkem nejstarší zoo na světě (Foto: archiv Schönbrunner Tiergarten)*

Vpravo uprostřed: *V bývalém výběhu slonů žije od roku 2003 pár pand velkých (Foto: archiv Schönbrunner Tiergarten)*

Vlevo dole: *Schönbrunnská menażerie podle plánů Nicolause Jadota z 18. století*

Sovy v Zoo Brno (2)

V první části článku o sovách v Zoo Brno, publikovaném v minulém vydání Zooreportu, jsme informovali o sovicích sněžních, sovicích krahujových a sovách pálených. Nyní nám zbývá popsat pět zbývajících druhů z naší kolekce. Všechny najdeme poblíž správní budovy, ve voliérách v takzvané aleji ptáků, kde chováme tuzemské sovy i dravce. Největší evropskou sovou je výr velký (Bubo bubo). Tento druh má velice rozsáhlý areál výskytu, který zabírá - vyjma jižní a nejsevernější

části - téměř celou Eurasii. U nás je výr velký relativně hojný, jeho stavy se odhadují až na 1000 párů. Dokáže ulovit kořist do velikosti srny a často loví i jiné druhy sov. Kriticky ohrožený je v České republice výřeček malý (Otus scops). Je to velmi malá sovička s vynikajícím krycím zbarvením. Tento pták s výrazně noční

aktivitou velmi dobře splývá s kůrou stromu. Vzhledem ke své velikosti loví převážně hmyz a je tímto druhem kořisti natolik omezen, že je nucen na zimu migrovat do jižněji položených oblastí. Jeho areál je také rozsáhlý, z jižní Evropy zasahuje až na západní Sibiř, žije v Malé Asii i na Středním východě a v severní Africe, odkud migruje až do rovníkové Afriky. Česká republika je pro něj severním okrajovým místem výskytu, slouží mu jako hnízdiště a zdržuje se v ní pouze od jara do podzimu. Silně ohroženým příslušníkem naší avifauny je sýček

obecný (*Athene noctua*), rozšířený v části severní Afriky, ve skoro celé Evropě a ve velké části Asie. Jakožto synantropní druh dokázal využívat změn prostředí způsobených člověkem, do poloviny 20. století u nás hnízdil v téměř každé vesnici. Nyní je v centru pozornosti ochránců přírody a taktéž pracovníků zoologických zahrad, neboť je ohrožen postupující industrializací krajiny s rozmáhající se dopravou, která neustává ani v noci. Pro tento druh také existuje program, který se snaží posilovat ubývající populaci. Zoo Brno již několik let společně se Základní organizací Českého svazu ochránců přírody v Břeclavi monitoruje výskyt sýčka

obecného na jižní Moravě pomocí nahrávek hlasu samců a zjišťováním jejich hnízdních teritorií. Dalším krokem by měl být odchov mláďat v zajetí a přidávání některých z nich do hnízd v přírodě. Odchovy se nám však v poslední době bohužel nedaří. Naše zoo chová pár sýčků obecných, v květnu 2006 samice sice na snesených vejcích vzorně seděla, ale zárodky ke konci inkubační doby z neznámých příčin odumřely. V souboru expozic našich

dravců a sov mohou návštěvníci Zoo Brno dále pozorovat poměrně běžné druhy, které však v přírodě vzhledem k jejich noční aktivitě není snadné spatřit, spíše je uslyšíme. V prvním případě jde o kalouse ušatého (*Asio otus*). Tento pták je natolik charakteristický svými oušky tvořenými peřím, že si ho vskutku s jinou sovou nelze splést. Kalouse, jehož jsme zařadili do souboru expozic našich dravců a sov, evidujeme ve stavu Záchrané stanice pro handicapované živočichy. Zvířata z této stanice, jejíž chovatelská zařízení jsou umístěna v zázemí zoo, zařazujeme do expozic většinou tehdy, když se jedná o takzvané trvalé handicap. To znamená, že tito jedinci nejsou z různých důvodů schopni vrátit se do přírody, v zoo ale mohou nadále uspokojivě žít. Kalous ušatý je rozšířen v téměř celé Evropě, ve

střední Sibiři, v části severní Afriky a Severní Ameriky. Velikostí těla i rozsahem výskytu se kalousi ušatému podobá v naší přírodě poměrně hojně zastoupený puščík obecný (*Strix aluco*). I v tomto případě mohou návštěvníci naší zoo spatřit v přírodě narozené jedince, kteří se k nám dostali poté, co je lidé našli zraněné. Letos jsme už vypustili na svobodu dva vyléčené puštíky obecné. Dá se říct, že také péče

o sovy ukazují roli dnešní zoo při ochraně přírody.

Ing. Daniel Zeller, Ph.D.

Fotografie k článku (v pořadí shora dolů):

Výři velcí

Výreček malý

Sýček obecný

Kalouši ušatí

Puštík obecný před vypuštěním do přírody

Puštík obecný v expozici

Puštík obecný po vypuštění v lese

Malé zamyšlení nad velkým vedrem

V letošním horkém červenci se nás častěji než jindy lidé ptali, jak zvířata v zoo snášejí vedro a jaká děláme opatření, aby naši svěřenci přežili vysoké teploty ve zdraví. Zvláštní opatření dělat nemusíme. Je však třeba dbát, aby zvířata měla dostatek vody na pití a aby byly funkční přístřešky chránící nejen před plískanicemi a chumelenicemi, ale i před palčivými slunečními paprsky. Také krmivo nesmí být příliš energeticky vydatné. Lidská zkušenost, že vedro se nejlépe přežívá ve vodě, v živočišné říši tak zcela neplatí. Zvířata mají dokonalejší mechanismy termoregulace a období veder přečkávají většinou ve stínu. Ve vodě zastihneme - ovšem kromě vodních žel a vodních ptáků - jen tapíra nebo ledního medvěda, vlhká místa ve výběhu vyhledávají

losi, kteří v přírodě tráví ve vodě či v bahně dlouhé hodiny. Vodní sprškou z hadice jsme chladili jen na dvě lamy, které v nové Dětské zoo zatím těžko hledaly stín. Vysoké teploty doléhají na zvířata podobně jako na lidi, zvířata je však snášejí lépe, jsou totiž přizpůsobena životu v přírodě a umějí tedy lépe zdolávat teplotní výkyvy. Hustá srst zvíře chrání jak před zimou, tak před vedrem a slunečním zářením. Sprchování by takovému zvířeti nepomohlo, voda se na kůži nedostane; spíš by uškodilo - srst by se mohla zapařit. Jak přečkávají vedro třeba sobi? Lehnou si do stínu a vodní rozprašovač, který ve výběhu zavlažuje trávník, nechávají bez povšimnutí. Voda je živlem ledních medvědů, jistě je pro ně příjemné vnímat prostředí chladnější než vzduch aspoň čumákem či tlapami. Že se skokem do bazénu příliš neochladí, lze odvodit i z individuálního postoje dvou našich medvědů: samice dokáže celé hodiny trávit ve vodě, samec přitom klidně leží pod skalním převisem. I takové druhy, jako je medvěd lední, horko snesou, vždyť i v Arktidě bývá v létě docela teplo. Medvědy lední chovají také zahrady v subtropických nebo i tropických oblastech, například Zoo Singapur dokonce lední medvědy odchovává. U jednotlivých druhů zvířat zaznamenáváme různé způsoby termoregulace. Savci se ochlazují zvýšeným pocením. Kopytníci se potí celým povrchem těla, šelmy ale jen tlapami, aby je nemohla ucítit jiná zvířata. Tělesnou teplotu lze snížit například zrychleným dýcháním s pootevřenou tlamou a vyplazeným jazykem, účinné je také prokrvení velkých uší například u fenků. Sloni mohou velkýma prokrvenýma ušima intenzivně mávat. Hroši vylučují sliz, který chrání povrch jejich těla před slunečními paprsky. Ty odráží také lesklá srst pakoňů. Ptáci potní žlázy nemají, vedru běžně čelí zrychleným dýcháním s pootevřeným zobákem. Mnohé ptačí druhy disponují specifickými mechanismy ochlazování, například pelikáni vibrují hrdelním lalokem, čápi marabu si močí na nohy a vypařující se tekutina je ochlazuje. Zvířata se vedru přizpůsobují snížením denní aktivity, například plazi a někteří hlodavci dokonce upadají do "letního" spánku.

Jan Kameník

Fotografie k článku:

Alpaka (vlevo) a lama krotká pod sprchou

Horké novinky

V Brně se narodili vzácní leguáni z Madagaskaru

Pavilon plazů Tropické království, známý odchovy vzácných ještěřů, jako jsou leguáni nosoroží, leguáni kubánští či chameleoni Jacksonovi, zaznamenal další chovatelský úspěch evropského formátu. Po dvouapůlměsíční inkubaci přišli 27. července 2006 v Zoo Brno na svět dva leguanci madagaskarští (*Oplurus cuvieri*), a to jako druhá generace narozená v zajetí. Z druhé snášky k nim 21. srpna přibyl třetí potomek. Rodiče pocházejí ze Zoo

Rotterdam, která tento druh dosud množila jako jediná evropská zoo. Brněnská skupina sestává ze dvou samců a jedné samice. Přestože leguanci madagaskarští nevynikají pestrostí barev či mohutností těla, pozornost si jistě zaslouží. Vždyť 95% madagaskarských plazů včetně leguánů je endemických, přitom masové vypalování lesů rychle zmenšuje jejich životní prostor.

Fotografie k článku:

Leguán madagaskarský (mládě)

Výstava Zachraňme nosorožce!

Expozice Zachraňme nosorožce!, přístupná návštěvníkům ve sklepení Stálé akvarijní výstavy od 18. května až do konce tohoto roku, je příspěvkem Zoo Brno ke stejnojmenné kampani na záchranu nosorožců, vyhlášené Evropskou asociací zoo a akvárií. Patrně nejpřitažlivějším exponátem je lebka nosorožce indického, který žil v Zoo Dvůr Králové. Tomuto jedinci patří i vystavené kosti holenní a pažní. Ve vitríně najdeme také odlitek lebky nosorožce srstnatého, který žil na našem území, a úlomky jeho kosti loketní a pažní. Nálezy z jeskyně Šipka, stejně jako úlomky jeho kosti nosorožce ze zoo, zapůjčilo Moravské zemské muzeum. Posláním výstavy je informovat veřejnost

o kritickém stavu nosorožců na většině míst jejich přirozeného výskytu a o tom, že každý z nás může přispět k jejich záchraně například koupí suvenýrů s motivem nosorožce, nabízených v prodejně U Tygra v Zoo Brno. Část výtěžku z prodeje putuje na konto záchranných programů. Výstava dále uvádí přehled doposud vyhlášených kampaní na záchranu divoce žijících živočichů a ukazuje výtvarné práce z dětské soutěže na téma nosorožec.

Fotografie k článku:

Návštěvnice u vitríny s lebkou nosorožce

Rostoucí stádo bizonů v novém prostředí

Bizony, známé turovitě sudokopytníky ze Severní Ameriky, chová Zoo Brno již od svého založení a za tu dobu se na Mniší hoře narodila řada mláďat. Současná chovná skupina se skládá ze tří samic původem z Brna - nejstarší se narodila v roce 1983 a dvě mladší v roce 2001. K nim jsme přidali samce narozeného v roce 2002 v Zoo Praha. Ten se vzápětí osvědčil jako schopný zakladatel nového chovu. První přírůstek se objevil 11. června 2005 a další pak 18. srpna tohoto roku. Obě mláďata jsou samice. Celé stádo se v době jeho narození letošního telátka nacházelo v náhradním prostoru po velbloudech a guanakách, původní výběh

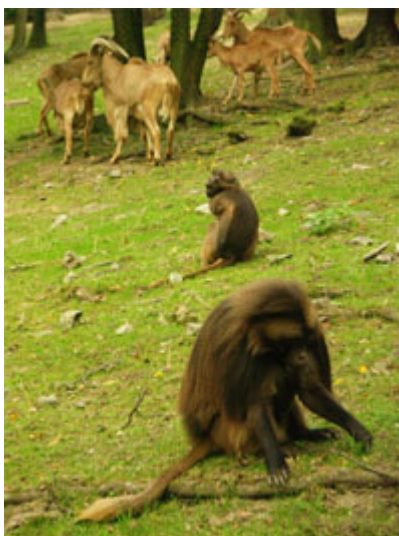
bizonů se totiž rozšiřoval a dále upravoval. Do něj se všichni vrátili 16. září, kdy jsme nově upravený areál bizonů slavnostně otevřeli. Z výběhu zmizelo nevzhledné kovové zábradlí, zvířata nyní od návštěvní trasy odděluje jen příkop. Na zbývající zábradlí na protilehlé straně výběhu jsme zavěsili dřevěnou ohradu, seník u bizoního výběhu dostal novou podobu, za ním vyrostla malá indiánská vesnice.

(red)

Fotografie k článku:

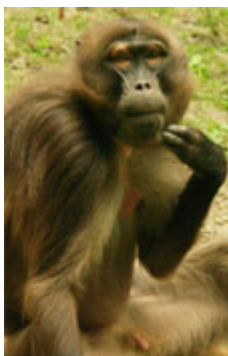
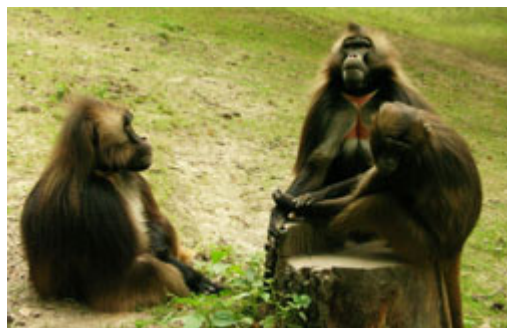
Mladého bizona hlídá i jeho otec

Nový výběh paovců a dželad

Další letošní expoziční novinkou po obnovené Dětské zoo se stal společný výběh paovců hřivnatých (*Ammotragus lervia*) a pozemních opic dželad (*Theropithecus gelada*). Vznikl adaptací a rozšířením původního výběhu paovců. Dželadám jsme v jejich novém domově postavili vytápěnou ubikaci a k novému oplocení přibyl ještě elektrický ohradník. Kmeny stromů dostaly ochranný obal, aby zvířata neokusovala kůru, na kmeny poblíž plotu jsme instalovali prstence zabraňující opicím šplhat do korun a přeskočit plot. Na vhodně rozmístěných balvanech dželady rády odpočívají. V expozici žijí od začátku srpna společně tři dželady a skupina čtrnácti paovců, v níž se nacházejí i letošní i loňská mláďata. Společné výběhy paovců a dželad či makaků nebo jiných druhů středně velkých opic najdeme i v jiných zoo - často můžeme pozorovat, jak se na zádech spokojené paovce vozí jedna či dvě opice. Paovce postrádají typickou kozí bradku, mají ale dlouhou

hřivu na krku a předních končetinách. Pocházejí z hor severní Afriky od Maroka po Súdán, kde vystupují do nadmořské výšky až 2500 m. Dželady žijí na skalnatých stráních a travnatých plošinách vysokých hor Etiopie a Eritreje v nadmořské výšce 1700 až 4500 m. Pojmenování "gelada" zřejmě pochází z arabského slova, které znamená "hřiva". Samci totiž mají na zádech a ramenou dlouhé chlupy, které tvoří jakousi hřivu či plášť. Samci váží asi 20 kg, tělo mají dlouhé kolem 70 cm a ocas až 50 cm. Samice jsou menší, váží asi 15 kg. Charakteristickým znakem dželad je červená lysina na prsou, ohraničená bílými chlupy. Samicím v době říje skvrna ještě více zrudne a zduří jim bílé pupínky tuto skvrnu lemující. Dželady se živí téměř výhradně trávou, která v deštivějším období představuje více než 90% potravy. Když uzrají semena trav, tvoří 70% denní dávky potravy. Během suššího období dželady vyhrabávají ze země kořínky a cibulky. Požírají i ovoce, květy, listy, hmyz a malé savce. Dželady mezi sebou intenzivně komunikují. Slouží jim k tomu nejen bohatá škála zvuků, ale i mimika, při které využívají výrazně světlých víček a ohrnování horního rtu. Sdružují se ve větších tlupách složených z jednotlivých harémů. Můžeme tak nalézt i skupiny čítající přes 600 jedinců. I když jsou zapsány v Mezinárodní červeném seznamu ohrožených živočichů a tudíž chráněny, farmáři je stále zabíjejí. Skutečné ochrany se jim dostává pouze v Národním parku Semien Mountain, kde žije podstatná část populace tohoto druhu. Všechny brněnské dželady pocházejí z německé Naturzoo Rheine, jsou to samci tvořící genetickou zálohu. Fricke se narodil 14. 11. 1984 a je v současnosti nejstarší dželadou chovanou v evropských zoo. (V zajetí se dželady dožívají až 30 let.) Další naši samci jsou mnohem mladší, Helge se narodil 11. 11. 1999 a Heiko 21. 10. 2000. V evropských zoo řídí

rozmnožování dželad koordinátor Evropského záchovného programu a podle něj není v současnosti vhodné zakládat nové chovy - proto nechal z Rheine do Brna odeslat pouze samce. Bude-li však skupina dželad v Brně prosperovat, není vyloučeno, že v budoucnu budeme i v tomto našem chovu usilovat o mláďata.

Jana Kantorová

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: *Dželady a paovce*

Vpravo uprostřed: *Dželady nejraději odpočívají na velkém pařezu*

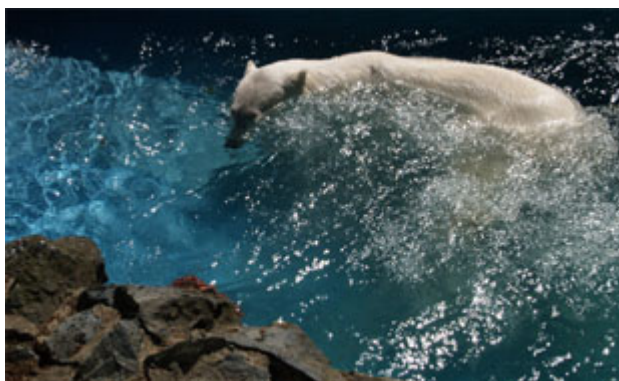
Vlevo dole: *Heiko, nejmladší ze tří dželad*

Lední medvědi v novém

Když se medvědi lední 5. června 2006 z místa, kde žili od svého příchodu před šesti lety, přestěhovali do velkého přírodního areálu po medvědech hnědých, byl to pro Zoo Brno krok téměř historický. Navždy zmizela často kritizovaná expozice, v níž šelmy žily ve stísněném výběhu s betonovou podlahou, obklopeném vysokými betonovými zdmi. Přitom jejich změna bydliště přinesla lepší životní podmínky i dalším zvířatům. Paviáni anubi, jejichž dosavadní expozice už zastarala, se přesunou do opuštěného výběhu ledních medvědů, který bude po adaptaci opicím dobře vyhovovat. Vzhledem k tomu, že z pavilonu opic už

odešla do nové expozice dželada, šimpanzům se dosavadní životní prostor zvětší několikanásobně. Nakonec si polepší i medvědi hnědí, které jsme zatím odsunuli do jiné zoo. Během příštích let jim postavíme jiný výběh, ještě větší, než měli doposud. První kroky ledních medvědů po novém domově byly nasmělé, zvířata neznala výhled do okolního terénu. Zakrátko je ale rozproudilo dovádění s kusem zmrzlého masa a po půlhodině se bílí obři odhodlali skočit do bazénu, kam si také maso házeli, aby je, značně rozjařeni, mohli opět vylovit... Dva medvědy lední získala brněnská zoo v roce 2000. Samec Umka přišel z kazašské Zoo Alma-Ata, kde se narodil v roce 1998 a odchován byl uměle. Téměř stejně stará samice Kora, kterou odchovala její matka, pochází ze zoo v ruském Sankt Petěrburgu. V Brně se zvířata dostala do chovatelského zařízení, které sice splňovalo normy pro chov uvedeného druhu, ale poměrně malý výběh byl pro medvědy nevhodně zapuštěn pod úroveň okolního terénu a provedení "v betonu" z něj ozdoby zahrady rozhodně nečinilo. Páření jsme pozorovali poprvé v roce 2003, a pak i v roce 2004. Kora zabřežela až další rok a 1. 12. 2005 porodila dvě mláďata. Obě bohužel uhynula, přestože jsme se snažili samici vytvořit co nejkvalitnější prostředí. V novém výběhu najdou medvědi lední mnohem lepší podmínky. Z českých zoo jen pražská a brněnská mají naději, že odchovají novou generaci, ostatní české zoo lední medvědy nechovají, pouze ostravská drží jednu samici. Lední medvědi žijí v pobřežních pásmech Arktidy od Aljašky, přes Kanadu, Grónsko a Špicberky až po Sibiř a ostrovy v Severním ledovém oceánu. Živí se převážně masem ulovených tuleňů, v létě požírají mršiny mrožů a velryb vyvržené na břeh a v tundře si zpestřují jídelníček bobulemi rostlin. S medvědem kodiakem a medvědem kamčatským je medvěd lední největší suchozemskou šelmou, vážit může až 800 kg, výška vzpřímeného těla činí až 3,3 m -

uvedené údaje platí jen pro samce. Počet ledních medvědů žijících v přírodě v polovině minulého století prudce klesl, po neřízeném lovu jich zbylo jen kolem pěti tisíc. Odstřel ledních medvědů dnes podléhá kontrole, současný stav se zvýšil na přibližně 40 000 kusů. Medvědům ledním však vyvstává nové nebezpečí: stavy tuleňů, kteří tvoří hlavní složku jejich potravy, klesají, přirozený potravní řetězec narušuje chemické znečištění životního prostředí, které už zasahuje i Arktidu, a těžba nerostů a ropy poškozuje místa, kde mívají medvědi doupata.

Bc. Eduard Stuchlík

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: *Medvědi lední s kusem zmrzlého masa*

Vpravo dole: *První koupel v novém výběhu*

© ZOO Brno, 2001

webmaster: Faster CZ, s. r. o. /www.faster.cz/